

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1946 kl. 5 em.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om utredning och förslag angående rätt till avdrag för gift kvinnas inkomst vid den statliga beskattningen.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 209 av herr *Ivar Persson* och fru *Svenson* samt II: 342 av herr *Johnsson* i Skoglösa m. fl. har hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära utredning och framläggande av förslag till sådana åtgärder, att de i motionerna framförda önskemålen måtte kunna förverkligas.

Beträffande motiveringen för de i motionerna framställda yrkandena får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna.

På grund av stadgande i 46 § 3 mom. kommunalskattelagen äger gift kvinna med förvärvsarbete åtnjuta särskilt avdrag (det s. k. avdraget för gift kvinna). I nämnda lagrum stadgas, att därest gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av rörelse eller av eget arbete, må hon, om och i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, i hemortskommunen åtnjuta avdrag med 200 kronor. Detta avdrag motiverades vid sin tillkomst närmast med att, då gift kvinna på grund av förvärvsverksamhet vore förhindrad ägna sig åt hemmets skötsel, denna omständighet normalt medförde kostnader för nödig hemhjälp. Dylikt avdrag må icke åtnjutas i annan kommun än hemortskommunen och tillkommer sålunda ej hustru, som bedrivit rörelse utanför hemortskommunen. Motsvarande avdrag har tidigare funnits vid den statliga beskattningen. Det avskaffades emellertid vid statsbeskattningen genom 1938 års skattereform i enlighet med förslag av 1936 års skattekommitté.

Frågan om det s. k. avdraget för gift kvinna har varit föremål för behandling senast vid 1945 års riksdag. I ett flertal då väckta motioner framställdes yrkanden om ändringar i gällande regler angående sambeskattningen av äkta makar och angående särskilt avdrag för hemhjälp för förvärvsarbetsbetande kvinna. I sitt i anledning av motionerna avgivna betänkande nr 48 uttalade 1945 års bevillningsutskott bland annat följande. För belysande av sambeskattningens verkningar hade utskottet gjort vissa beräkningar av det sammanlagda skattetrycket dels vid samtaxering och dels vid taxering av makar var för sig. Beräkningarna syntes utvisa, att för förvärvsarbetsbetande makar med barn sambeskattningen beträffande lägre inkomster ver-

kade till fördel för de skattskyldiga, medan i högre inkomstlagen däremot vid taxering av makar var för sig skulle uppstå skatteminskning. Motsvarande beräkningar rörande skattetrycket för makar utan barn utvisade i samtliga fall skatteminskning, därest makarna skulle taxeras var för sig. Även om betydelsen av sambeskattningen ofta starkt överdrivits, finnes det dock anledning taga under övervägande, huruvida sambeskattningen alltid verkade fullt rättvist. Såsom skäl för sambeskattningen hade åberopats, att skatteförmågan för en familj i stort sett vore densamma, vare sig inkomsten helt intjänats av mannen ensam eller av båda makarna tillsammans. Det syntes kunna ifrågasättas, huruvida detta påstående vore riktigt beträffande sådana fall, då hustruns inkomst härrörde från förvärvsarbete, som satt henne ur stånd att ägna sig åt hemmets skötsel. I en del motioner hade föreslagits, att i sådana fall, då hustrun på grund av förvärvsarbete vore förhindrad att ägna sig åt hemmets skötsel, avdrag skulle medgivas för hemhjälp. Skulle sådant avdrag medgivas, kunde måhända sägas, att därigenom erhöles viss likställighet med sådana äkta makar, varav endast mannen hade förvärvsarbete men hustrun ägnade sig åt hemmet. Den förmånsställning, som äkta makar av sistnämnda slag kunde sägas intaga, berodde emellertid på den faktiska omständigheten, att dylika äkta makar kunde genom hustruns hemarbete bereda sig en förmån, vilken ej vore att anse såsom intäkt. Att överflytta denna förmån på förvärvsarbetande äkta makar och alltså medelst den föreslagna avdragsrätten medgiva skattefrihet för principiellt skattepliktiga intäkter syntes knappast böra ifrågasättas. Om avdrag för kostnader för hemhjälp skulle medgivas den förvärvsarbetande gifta kvinnan, borde en sådan avdragsrätt med samma fog tillerkännas även ogift skattskyldig (änka eller änking). En eventuell skattelättnad för förvärvsarbetande äkta makar syntes fördenskull böra bedömas uteslutande ur skatteförmågesynpunkter. Då utskottet antog, att sambeskattningen av äkta makar komme att bibehållas, torde ur dessa synpunkter det högsta belopp, som skattelättnaden skulle kunna omfatta, vara den genom sambeskattningen uppkommande merskatten. Makarna skulle därigenom bli beskattade såsom om de varit ogifta. De förvärvsarbetande äkta makarna skulle visserligen fortfarande intaga en oförmånligare ställning än äkta makar, där hustrun ägnade sig åt hemmet. En ändring därutinnan torde emellertid — såvida ej ogifta skattskyldiga samtidigt erhöles skattelindring — endast kunna ske genom en skatteskärpning för familjer, där hustrun ägnade sig åt hemmet, eller alltså en utveckling rakt motsatt de strävanden inom familjebeskattningsens område man dittills velat främja. Merskatten på grund av sambeskattningen torde sålunda utgöra det högsta belopp, som kunde ifrågakomma till skattebefrielse för äkta makar, vilka båda hade förvärvsarbete. Det kunde invändas att en sådan skattelättnad skulle innebära ett väl stort tillmötesgående, när sådana makar i allmänhet hade gemensamt hushåll och därigenom var för sig lägre levnadskostnader än en ogift skattskyldig. Med hänsyn därtill borde skattelättnaden icke omfatta hela merskatten på grund av sambeskattningen utan endast en del därav. Utskottet ansåge sig icke kunna bedöma, huruvida en författningsändring i angivet syfte borde ifrå-

gakomma. Att betydande svårigheter komme att uppstålla sig vid en dylik omreglering torde icke kunna betvivlas. Utskottet ville även framhålla, att, om särskild skattelättnad skulle medgivas förvärvsarbete gifte kvinna, det därvid borde tillses, att en sådan förmån tillerkändes även gifte kvinna, som deltog i mannens förvärvsverksamhet. Detta kunde ofta förekomma i sådana fall, då mannen bedrev jordbruk eller rörelse. Hustruns medverkan i arbetet hade i dylika fall i regel stor betydelse för makarnas gemensamma inkomst. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad utskottet anfört föranställa om utredning rörande de frågor, som berörts i betänkandet, samt för riksdagen framlägga de förslag, som kunde av utredningen föranledas. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

I de nu förevarande motionerna har anförts bland annat följande. Det enligt kommunalskattelagen medgivna avdraget för förvärvsarbete gifte kvinna å 200 kronor torde för närvarande knappast äga någon större betydelse. Ur flera synpunkter vore önskvärdt, att ett dylikt avdrag återinfördes vid den statliga beskattningen och att avdragsbeloppet där väsentligt höjdes inom de lägre inkomstklasserna. På grund av sambeskattningen av äkta makar bleve skattebördan för de gifta, åtminstone när inkomsten överstege en viss gräns, tyngre än för de ensamstående. Särskilt ur arbetsmarknadspolitisk synpunkt skulle det vara betydelsefullt, om gifte kvinna kunde medgivas avdrag vid den statliga beskattningen och om detta avdrag kunde utgå med högre belopp än 200 kronor. Såväl i städerna som på landsbygden vore stor efterfrågan på kvinnlig arbetskraft, särskilt inom hushållsarbetet. Inom jordbruket vore bristen på arbetskraft stor, särskilt beträffande den kvinnliga arbetskraften. Det finnes emellertid många gifte kvinnor som kunde vara villiga att åtaga sig deltidsarbete men inför utsikten att därigenom få familjens beskattning höjd tvekade att taga arbete. Om ett lämpligt avpassat avdrag kunde medgivas, skulle detta hinder bringas ur världen. Även ur rent sociala synpunkter vore ett dylikt avdrag motiverat. Det skulle lätta skattebördan för de ekonomiskt svagare ställda befolkningsgrupperna och inverka gynnsamt på familjebildningen. I detta sammanhang framhölls, att möjlighet borde beredas hustrur till män, som bedrev mindre företagsrörelser, exempelvis mindre jordbruk och hantverk, att komma i åtnjutande av dylikt avdrag för inkomst förvärfvad inom det av makarna gemensamt bedrivna företaget. Enligt motionärerna borde avdraget fastställas till högst 600 kronor och medgivas skattskyldiga, vilkas inkomst understeg en viss övre gräns. Var denna gräns skulle sättas borde bliva föremål för utredning. För skattskyldiga, vilkas inkomst överstege denna gräns, kunde man tänka sig ett avdrag på 200 kronor. Avdragsrätten vid den kommunala beskattningen borde kvarstå oförändrad tills vidare för att omprövas i sammanhang med den väntade reformeringen av denna beskattning.

Enligt 46 § 3 mom. kommunalskattelagen äger gifte kvinna, därest hon under beskattningsåret haft inkomst av rörelse eller av eget arbete, om och i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, rätt att i hemortskommunen

Utskottet.

åtnjuta avdrag med 200 kronor. Motsvarande avdrag har tidigare funnits jämväl vid den statliga beskattningen men avskaffades genom 1938 års skattereform.

I de nu förevarande motionerna har anförts, att det vore önskvärt, att förvärvsarbete gifte kvinna kunde medgivas avdrag vid den statliga beskattningen. Avdraget borde fastställas till högst 600 kronor och tillkomma skattskyldiga, vilkas inkomst understeg en viss övre gräns. För skattskyldiga med högre inkomster kunde man tänka sig en avdragssumma på 200 kronor. Avdragsrätten vid den kommunala beskattningen borde kvarstå oförändrad för att sedan omprövas i samband med reformeringen av denna beskattning. Till stöd för den föreslagna avdragsrätten har åberopats främst arbetsmarknadspolitiska men även sociala synpunkter.

Utskottet får i anledning härav framhålla, att frågan om rätt till avdrag för förvärvsarbete gifte kvinna, såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, varit föremål för behandling senast vid 1945 års riksdag i anledning av ett flertal då väckta motioner. Samma års bevillningsutskott upptog i sitt i anledning av motionerna avgivna betänkande nr 48 frågan om rätt till avdrag för förvärvsarbete gifte kvinna till ingående behandling samt hemställde om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning av bland annat denna fråga. Nämnda betänkande godkändes av 1945 års riksdag. På grund av vad sålunda förekommit och då utskottet förutsätter, att vid den av föregående års riksdag begärda utredningen rörande förevarande fråga jämväl de i de nu väckta motionerna framförda synpunkterna komma att bli föremål för övervägande, anser utskottet skäl icke föreligga att tillstyrka bifall till motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 209 av herr Ivar Persson och fru Svenson samt II: 342 av herr Johnsson i Skoglösa m. fl. om utredning och förslag angående rätt till avdrag för gifte kvinnas inkomst vid den statliga beskattningen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1946.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Bärge, Elon Andersson, Velande, friherre De Geer, Wehtje, Björnsson, Franzon, och Rosander* samt

från andra kammaren: herrar *Lövgren, Hagberg* i Malmö, *Hammarlund, Sandberg, Jansson* i Frändesta, *Falk, Sundström* i Skövde, *Andersson* i Dunker, *Olofsson* i Höganäs och *Bladh*.